

УДК 7.072.2(477–25)«192»

Січка М.А.,

аспірантка кафедри історії України
Київського університету імені Бориса Грінченка

ПІДГОТОВКА МОЛОДИХ МИСТЕЦТВОЗНАВЦІВ У ГУРТКУ “STUDIO” У 1920–1930 рр.

У статті проаналізовано стан підготовки молодих дослідників-мистецтвознавців у середині 1920-х років. Досліджено діяльність гуртка “Studio” та його внесок у розвиток мистецтвознавчої науки.

Ключові слова: київські мистецтвознавці, гурток “Studio”, Кабінет українського мистецтва, ВУАН, О.П. Новицький, Д.М. Щербаківський.

Підготовка наступного покоління науковців, об'єднання їх в одній структурі зі спільною метою — це важливий аспект не лише передавання наукової традиції але й складова формування наукової школи. Через репресії та ідеологічний тиск у 1930-х рр. мистецтвознавча наукова школа, започаткована ще Г.Г. Павлуцьким і продовжена його учнями Д.М. Щербаківським та Ф.Л. Ернстом, не змогла завершити своє формування після третього покоління, яким і стали члени гуртка “Studio”. Щоб визначити перспективи розвитку наукової галузі необхідно дослідити науковий потенціал молодих науковців середини 1920-х рр.

Проблеми виховання майбутніх мистецтвознавців неодноразово торкались у контексті біографічних досліджень окремих мистецтвознавців Києва. Про це об'єднання молодих науковців згадують дослідники творчості академіка О.П. Новицького¹, Д.М. Щербаківського², Н.А. Коцюбинської³ та інших.

Метою дослідження є вивчення процесу підготовки молодих науковців у галузі мистецтвознавства у Києві у середині 1920 рр. на

¹ Бонь О.І. Академік Олекса Петрович Новицький як історик культури, організатор пам'яткоохоронного та музейного руху : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О.І. Бонь. — Х., 2000. — 20 с.

² Ходак І.О. Наукова діяльність Данила Щербаківського в контексті історії українського мистецтвознавства першої третини ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.05 / І.О. Ходак. — К., 2010. — 19 с.

³ Падун-Лук'янова Л. Наталя Антонівна Коцюбинська / Л. Падун-Лук'янова // Зона. — 1997. — № 12. — С. 163–217.

базі ВУАН. Для цього проаналізовано діяльність гуртка “Studio” та його внесок у розвиток мистецтвознавчої науки.

У 1924 р. у Києві склалась тяжка ситуація з підготовкою наукових кадрів у галузі мистецтвознавства та музейних працівників. Реформування вищої освіти 1922 р., створення інститутів народної освіти та науково-дослідних кафедр, обмеження штату аспірантів призвело до ситуації, коли не стало закладу, де готували б аспірантів мистецтвознавчого напрямку. Так, Київський археологічний інститут 15 листопада 1922 р. постановою Колегії Головнопрофосвіти отримав статус Київських археологічних курсів при науково-дослідній кафедрі мистецтвознавства ІНО. Проте вже 18 серпня 1924 р. Київська губнаросвіта «тимчасово» припинила їх діяльність до отримання розпорядження від Головнопрофосвіти про реорганізацію⁴, таким чином остаточно ліквідувавши КАІ⁵. Намагання відкрити новий Археологічний інститут при Всеукраїнському археологічному комітеті чи семінар підвищеного типу при Київському ІНО не увінчалось успіхом⁶. Не справдились надії і на заснування окремої Академії мистецтвознавства. Тож слухачі цих курсів не змогли завершити своєї підготовки (наприклад, Є.Ю. Спаська, яка почала навчання у 1923 р.⁷).

Великою втратою стала смерть професора Г.Г. Павлуцького 15 березня 1924 р., який виховав і підготував цілу плеяду мистецтвознавців, ставши засновником київської мистецтвознавчої школи. Його посада по кафедрі історії мистецтв у Київському інституті народної освіти залишилася не заміщеною.

Зважаючи на все вищезазначене, академік по кафедрі українського мистецтва О.П. Новицький, «щоб мати можливість підготовлювати молодь до аспірантури» зібрав та очолив гурток моло-

⁴ *Ставицька А.В.* Київський археологічний інститут (1917–1924) як перший осередок галузевої освіти в Україні / А.В. Ставицька // *Історія науки і біографістика: Електронне наукове фахове видання.* – 2013 – № 1. – С. 9.

⁵ *Матяш І.Б.* Археологічні інститути в Києві та Одесі / *Матяш І.Б.* // *Енциклопедія історії України.* – Т. 1. – К., 2003. – С. 134.

⁶ Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (далі – ІР НБУВ). – Ф. 279. – Спр. 9. – Арк. 17.

⁷ *Спаська Є.* Спогади про мого найсуворішого вчителя Данила Щербаківського / *вступ. сл. про авт. і публікація С.І. Білоконя* // *Наука і культура: Україна.* – К., 1990. – Вип. 24. – С. 272.

дих науковців з 14 осіб при Кабінеті українського мистецтва ВУАН. 14 січня 1926 р. гурток було затверджено під назвою “Studio”⁸.

За статутом, ухваленим 20 січня 1926 р.⁹, гурток складався з фундаторів і поповнювався дійсними членами або почесними членами, які обирались кваліфікованою більшістю дійсних членів та затверджувались завідувачем кабінету (О.П. Новицьким)¹⁰. При вступі до гуртка кожен член повинен був подати своє *curriculum vitae*, яке зачитувалось на засіданні гуртка, після чого кандидат затверджувався¹¹. У статуті підкреслюється обов’язкова умова активної участі всіх членів у роботі гуртка і зазначається, що член, який «протягом року не виявив своєї діяльності, *eo ipso* вибуває з гуртка»¹².

За весь час існування гуртка дійсними членами були¹³: 1) Катерина Іллівна Білоцерківська¹⁴, 2) Марія Василівна Венгржановська, 3) Надія Семенівна Венгржановська, 4) Марія Іванівна Вязьмітіна¹⁵, 5) Надія Володимирівна Геппенер (за чоловіком Лінка)¹⁶, 6) Аделаїда Володимирівна Іванова-Артюхова¹⁷, 7) Наталя Антонівна Коцюбинська¹⁸, 8) Поліна Аркадіївна Кульженко (дівооче прізвище Голубкова)¹⁹, 9) Тетяна Андріївна Мішківська, 10) Любов Данилівна Мулявка, 11) Ганна Василівна

⁸ ІР НБУВ. — Ф. 279. — Спр. 9. — Арк. 17.

⁹ Наукові архівні фонди рукописів і фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України (далі — АНФРФ ІМФЕ). — Ф. 43. — Спр. 316. — Арк. 1.

¹⁰ ІР НБУВ. — Ф. 279. — Спр. 858. — Арк. 1.

¹¹ АНФРФ ІМФЕ. — Ф. 43. — Спр. 316. — Арк. 2.

¹² ІР НБУВ. — Ф. 279. — Спр. 858. — Арк. 1.

¹³ Історія Національної академії наук України. 1924–1928: Документи і матеріали. — К., 1998. — С. 219.

¹⁴ *Кіт Н.* Білоцерківська Катерина Іллівна / Кіт Н. // *Encyclopedia*. Львівський національний університет ім. Івана Франка: в 2 т. — Львів, 2011. — Т. 1. — С. 209.

¹⁵ *Корпусова В.М.* Родина О.П. Новицького, М. Вязьмітіна — київські друзі М. Волошина / В.М. Корпусова // *Українська біографістика*. — 2009. — Вип. 5. — С. 176–185.

¹⁶ *Геппенер Н.* Всеукраїнське музейне містечко / Н. Геппенер // *Пам’ятки України*. — 2003. — №1–2. — С. 112–145.

¹⁷ *Білокінь С.І.* Іванова-Артюхова Аделаїда Володимирівна [Електронний ресурс] / С.І. Білокінь // *Словник музейників України (1917 – 1943)*. — Режим доступу : <http://www.s-bilokin.name/Personalialia/MuseumWorkers/I.html>

¹⁸ *Падун-Лук’янова Л.* Наталя Антонівна Коцюбинська. — С. 163–164.

¹⁹ *Білокінь С.І.* Поліна Кульженко / С.І. Білокінь // *На зламах епохи. Спогади історика* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.s-bilokin.name/Bio/Memoirs/Kulzhenko.html>

Мороз, 12) Марія Олексіївна Новицька²⁰, 13) Оксана Тимофіївна Сафонова, 14) Євгенія (Івга) Юрїївна Спаська²¹.

Почесних членів було обрано пленумом гуртка 20 січня 1926 р. Ними стали: Данило Михайлович Щербаківський, Федір Людвігович Ернст, Всеволод Михайлович Зуммер²². Почесні члени не лише виступали вчителями-лекторами, а й здійснювали наукове керівництво роботою молодих науковців.

Згідно зі статутом гурток “Studio” мав на меті «студіювати наукові питання по українському мистецтву». Для цього гурток: «а) улаштовує засідання, на котрі можуть допускатися й гості. Кожний раз за згодою завідуючого Кабінетом; в) організує для своїх членів відповідні екскурсії; с) улаштовує за згодою Завідуючого Кабінетом, неприлюдні лекції відповідних фахівців»²³. Ці фахівці провадили підготовку не лише з історії але й з теорії мистецтва — з метою «знайомства з технічним боком мистецтва» гурток ухвалив влаштувати цикл лекцій, які мали читати: К.В. Мощенко — «Азбука архітектури», М.І. Касперович — «Техніка малярства», А.Х. Середа — «Художня оздоба книжки», В.С. Кульженко — «Фотографічні засоби при оздобі книжки» (проведена у друкарні при Художньому інституті) Д.М. Щербаківський — «Техніка золотарства», П.П. Курінний — «Техніка фініфти й емалі»²⁴, М.В. Старицький — «Техніка порцеляни та фаянсу» (відбулась на базі Сільськогосподарського музею), Сироватка — «Ткацтво». Крім того, Н.С. Макаренко щотижня провадила практичні заняття з малювання з п'ятьма членами гуртка²⁵.

Формально науково-дослідна кафедра мистецтвознавства мала належати відомству ІНО, але єдина її фактично працююча секція українського мистецтва О.П. Новицького, яка розміщувалась у Кабінеті українського мистецтва, фактично була кафедрою українського мистецтва ВУАН. Тож і в документах гурток позиціонується як складова частина Кабінету українського мистецтва ВУАН.

²⁰ Студенець Н. Марія Новицька. Життєвий шлях і наукова діяльність / Н. Студенець // Студії мистецтвознавчі. — К., 2005. — Ч. 3 (11). — С. 103–104.

²¹ Білокінь С.І. Спаська Євгенія Юрїївна / С.І. Білокінь // Мистецтво України: Біографічний довідник. — К., 1997. — С. 555.

²² АНФРФ ІМФЕ. — Ф. 43. — Спр. 316. — Арк. 1.

²³ ІР НБУВ. — Ф. 279. — Спр. 858. — Арк. 1.

²⁴ АНФРФ ІМФЕ. — Ф. 43. — Спр. 316. — Арк. 5–7.

²⁵ Історія Національної академії наук України. 1924–1928: Документи і матеріали. — С. 219–222.

Саме тому матеріальна база для підготовки молодих вчених була дуже широкою: Кабінет розміщувався у будинку В. Симиренка за адресою вул. Трьохсвятительська, 23 (на час існування гуртка — вул. **Жертв Революції, 23**; тепер — вул. **Десятинна, 9**), який за заповітом був переданий Українському науковому товариству, а після об'єднання УНТ з ВУАН навесні 1921 р. став одним з приміщень академії²⁶. Кабінет розташовувався на першому поверсі і мав експонати «невеличкого музею» колишнього УНТ, до якого приєдналася частина збірки В.О. Щавинського та зібрані співробітниками і подаровані кабінету експонати. Колекція кабінету містила «різноманітний матеріал з українського мистецтва: порцеляна, фаянс, глиняні вироби, скло, металеві речі, будівельні матеріали, станкове малярство, тканини й вишиванки, різьблені речі, гравюри й книжки, як стародруки, так і нові книжки з галузі мистецтва»²⁷. Окремо варто звернути увагу на бібліотеку кафедри: наприкінці 1920-х рр. у кабінеті було зібрано «мало не дві тисячі книжок із теорії та історії мистецтв і 1247 спеціально про малярство, різьбярство, гравюру, порцеляну, фаянс та глиняні вироби, тканини і шиття, будівельні матеріали тощо»²⁸.

Крім Кафебри українського мистецтва та власне гуртка, приміщення Кабінету використовувала Науково-дослідна кафедра мистецтвознавства, а на другому поверсі розміщувався (до 1929 р.) Музей Діячів України, приєднаний до Кафебри українського мистецтва, а 1926 р. до структури кафедри долучився Український театральний музей — ці установи також очолював О.П. Новицький (тут же була і його службова квартира)²⁹. І це було не випадково, адже сам О.П. Новицький відзначав, що як тільки його було обрано (1 червня 1922 р.) академіком по кафедрі українського мистецтва і він приїхав (у вересні) до Києва, то для організації наукових студій з українського мистецтва та підготовки наукових кадрів з молоді відразу ж «взяв найактивнішу участь у всіх відповідних установах: мене затверджено було головою Комітету по охороні пам'яток старовини й мистецтва при Політосвіті, членом і секрета-

²⁶ Друг О.М. Особняки Києва / Друг О.М., Малаков Д.В. — К., 2004. — С. 354–356.

²⁷ Новицький О. Будинок Всеукраїнського Археологічного Комітету й Кабінету мистецтв ВУАН / Новицький О., Ернст Ф. // Київ: Провідник / за ред. Ф. Ернста. — К., 1931. — С. 357–358.

²⁸ ІР НБУВ. — Ф. Х. — Спр. 18693. — Арк. 1–3.

²⁹ Друг О.М. Особняки Києва. — С. 348–358.

рем Археологічного комітету, й завідуючим секцією українського мистецтва Н.-д. катедри мистецтвознавства»³⁰.

Отже, гуртківці могли не тільки користуватись усіма матеріалами кабінету та музею, але й долучались до наукової роботи мистецтвознавчих установ Академії. Вони й самі робили значний внесок у роботу кабінету, адже згідно зі статутом гуртка «усі доклади або їх конспекти та інші роботи Гуртка залишаються у кабінеті»³¹.

Не менш важливою базою навчання був Всеукраїнський історичний музей ім. Т. Шевченка, де під головуванням Д.М. Щербаківського проходили семінари з народного мистецтва для молодих науковців. У Д.М. Щербаківського були суворі вимоги до своїх слухачів — за спогадами Є.Ю. Спаської «в семінари до себе він брав лише тих, хто слухав минулого року його лекції, складав іспити, себто тих, кого він вважав уже підготовленими для дослідницької роботи над певною темою». Хоча для тієї ж Є.Ю. Спаської він зробив виключення, попередньо перевібивши її здатність до наукової роботи³².

Оскільки Д.М. Щербаківський активно долучився до організації гуртка “Studio”³³, а багато хто з членів гуртка були ще й слухачами його семінарів і навіть одну з доповідей музейного семінару («Статистично-описовий метод праці над масовим матеріалом») Є.Ю. Спаська повторно зачитала у гуртку 15 травня 1926 р., то невдовзі ці семінари об’єднались з гуртком. Порівняно з семінарами при Історичному музеї, гурток був більш відкритим для сторонніх слухачів — проводились «прилюдні засідання гуртка з гостями». З часом гості могли стати дійсними членами³⁴.

Члени гуртка могли об’єднуватись у групи до п’яти чоловік (групи «5») для виконання певних завдань за власною програмою, яку затверджував завідувач Кабінетом³⁵. За спогадами Є.Ю. Спаської, одна з таких п’ятірок працювала під керівництвом Д.М. Щербаківського, до неї входили: М.О. Новицька, Н.А. Коцюбинська, Н.С. Венгржановська, М.І. Вязьмітіна,

³⁰ ІР НБУВ. — Ф. 279. — Спр. 9. — Арк. 16.

³¹ ІР НБУВ. — Ф. 279. — Спр. 858. — Арк. 1.

³² Спаська Є. Спогади про мого найсуворішого вчителя Данила Щербаківського. — С. 274–275.

³³ ІР НБУВ. — Ф. 279. — Спр. 876. — Арк.1–2 зв.

³⁴ АНФРФ ІМФЕ. — Ф. 43. — Спр. 316. — Арк. 3, 18.

³⁵ Там само. — Арк. 1.

Є.Ю. Спаська³⁶. Друга (у звітах, які вони писали, позначалась як II «5») складалась з М.В. Венгржановської, К.І. Білоцерківської, П.А. Кульженко, Н.В. Геппенер, Г.В. Мороз. До III «5» входили: Л.Д. Мулявка, Т.А. Мішківська, О.Т. Сафонова, згодом — А.В. Іванова-Артюхова. Вони спільно вивчали історію мистецтва та опрацьовували літературу. Про роботу вони звітувались «відчитами», які зачитувались на засіданнях гуртка³⁷.

Також члени гуртка склали комісії по кілька чоловік. Перша така комісія у складі О.Т. Сафонові, Є.Ю. Спаської та Н.С. Венгржановської виробила пункти, за якими потім складались картки на всі датовані пам'ятки українського мистецтва³⁸. Після цього членів гуртка було розбито на кілька комісій по таким галузям: 1) архітектура (П.А. Кульженко, Н.В. Геппенер); 2) різьба по дереву (Н.С. Венгржановська, М.І. Вязьмітіна); 3) кераміка (Є.Ю. Спаська, О.Т. Сафонова); 4) тканина (Л.Д. Мулявка, Г.В. Мороз, Т.А. Мішківська); 5) шиття (Є.Ю. Спаська, М.О. Новицька); 6) метал (М.В. Венгржановська, Є.Ю. Спаська); 7) малярство (К.І. Білоцерківська, М.В. Венгржановська); 8) ритина (Н.А. Коцюбинська, Н.С. Венгржановська), 9) рукописи (Н.А. Коцюбинська, М.О. Новицька)³⁹. Ці комісії склали інструкції та зразки для складання карток.

Завдяки «Звідомленню кафедри українського мистецтва ВУАН про роботу за 1926 р.» від 8 грудня 1926 р.⁴⁰ можна скласти уявлення, яке місце робота гуртка мала у діяльності кабінету та кафедри українського мистецтва, адже дійсні члени гуртка на кафедрі студіювали літературу з мистецтва та соціології, склали бібліографічні картки з різних питань мистецтва та картотеки всіх датованих пам'яток українського мистецтва; брали участь в екскурсіях, археологічних розкопках та конференціях; досліджували музеї та пам'ятки, читали доповіді та публічні лекції, їздили у відрядження, де налагоджували мережу кореспондентів по цілій Україні та збирали, замальовували і досліджували етнографічні та мистецькі мате-

³⁶ Спаська Є. Спогади про мого найсуворішого вчителя Данила Щербаківського. — С. 279.

³⁷ АНФРФ ІМФЕ. — Ф. 43. — Спр. 316. — Арк. 8, 38.

³⁸ Там само. — Арк. 4.

³⁹ Там само. — Арк. 8.

⁴⁰ Історія Національної академії наук України. 1924–1928: Документи і матеріали. — С. 219–222.

ріали для кабінету (які і досі можна знайти в особових архівах членів гуртка)⁴¹.

Також гуртківці допомагали кафедрі у складанні мап художньо-народної промисловості (галузі: гончарство, ткацтво, шиття, кушнірство, різьба по дереву, сницарство, писанки, розпис хат). Для цього використовували обробку анкет, наукові відрядження, роботу в музеях та збирання матеріалу з різних округів.

За рік роботи гуртка п'ять його членів стали аспірантами, а решта, після його ліквідації 31 грудня 1926 р.⁴² продовжила роботу в НДК мистецтвознавства як майбутні кандидати на аспірантів⁴³.

До кінця 1926 р. двоє членів гуртка — М.О. Новицька⁴⁴ та М.І. Вязьмітіна⁴⁵ — закінчили аспірантуру і стали науковими співробітниками НДК мистецтвознавства та ВУАК. Четверо стали аспірантами НДК мистецтвознавства: К.І. Білоцерківська (пізніше працювала у Всеукраїнському музейному містечку⁴⁶), Н.А. Коцюбинська (працювала на кафедрі та у ВУАК), Л.Д. Мулявка, та Є.Ю. Спаська (2 квітня 1927 р. захистила аспірантську роботу⁴⁷ «Кахлі Чернігівщині (XVIII–XIX ст.)», яку було опубліковано у збірнику «Український Музей»). Три стали аспірантами музеїв: Музею мистецтв ВУАН — П.А. Кульженко (продовжила там працювати⁴⁸), Всеукраїнського історичного музею ім. Т. Шевченка — Т.А. Мішківська; Всеукраїнського музейного містечка — Н.С. Венгржановська⁴⁹.

Інші гуртківці хоч і не стали аспірантами, але продовжили працювати у музеях і наукових установах. Зокрема, Н.В. Геппенер працювала у Всеукраїнському музейному містечку, а пізніше —

⁴¹ Там само. — С. 244.

⁴² АНФРФ ІМФЕ. — Ф. 43. — Спр. 316. — Арк. 49.

⁴³ Історія Національної академії наук України. 1924–1928: Документи і матеріали. — С. 219–222.

⁴⁴ *Студенець Н.* Марія Новицька. — С. 103–105.

⁴⁵ *Корпусова В.М.* Родина О.П. Новицького, М. Вязьмітіна — київські друзі М. Волошина / Корпусова В.М. — С. 176–185.

⁴⁶ *Геппенер Н.* Всеукраїнське музейне містечко. — С. 144.

⁴⁷ *Спаська Є.* Спогади про мого найсудовішого вчителя Данила Щербаківського. — С. 272–286.

⁴⁸ *Білокінь С.І.* Коцюбинська Наталя Антонівна / С.І. Білокінь // Мистецтво України: Біографічний довідник. — К., 1997. — С. 345.

⁴⁹ ІР НБУВ. — Ф. 279. — Спр. 9. — Арк. 17.

в Історичному музеї⁵⁰. Г.В. Мороз з 1926 р. працювала у мистецькому відділі Інституту української наукової мови.

6 червня 1927 р. вкоротив собі віку Д.М. Щербаківський. Але ця трагічна смерть була лише початком страшних подій, які розгорнулися у 1930-х рр. Вже у січні 1930 р. ліквідовано Кафедру мистецтвознавства ВУАН. ВУАК і гуманітарні музеї ВУАН були реорганізовані у Секцію історії матеріальної культури, яка проіснувала до 13 лютого 1934 р. Штат Кафедри українського мистецтва скорочено та у 1931 р. на ній працюють лише О.П. Новицький, А.М. Бабій (як т.в.о. наукового співробітника) і Н.А. Коцюбинська (за ухвалою Президії Відділу закінчує роботу по мапам вже не будучи співробітником). У 1933 р. у газетах почались звинувачення О.П. Новицького у націоналізмі⁵¹.

Посилився ідеологічний тиск, відбувались численні перевірки, «чистки» та «реорганізації», через які співробітники не лише звільнялись масово, а й таврувались, що не давало змоги продовжувати роботу за фахом.

Під таку чистку у Всеукраїнському музейному містечку у 1933 р. потрапили М.О. Новицька і К.І. Білоцерківська. М.О. Новицьку як «ідеологічно класово чужий елемент націоналістично-ворожої орієнтації» було звільнено з роботи та їй заборонено було працювати у наукових установах, а відділ тканини та шиття розформовано⁵². К.І. Білоцерківська звільнена за звинуваченням у симпатіях до українських націоналістів, як пише у спогадах колега по гуртку та музею Н.В. Геппенер їх «звинуватили в симпатіях до українських націоналістів лише тому, що вона була аспіранткою при кафедрі мистецтвознавства АН УСРР і збирала матеріал про історію і продукцію фаянсової фабрики в Межигір'ї»⁵³. Через це вона також мусила працювати не за фахом⁵⁴.

3 листопада 1935 р. А.В. Іванова-Артюхова також була звинувачена у зв'язках з «українськими буржуазними націоналістами», за що була ув'язнена і 9 березня 1936 р. засуджена до заслання. Після чого зникла безслідно.

⁵⁰ Геппенер Н. Всеукраїнське музейне містечко. — С. 135, 140.

⁵¹ Бонь О. І. Академік Олекса Петрович Новицький: наукова та громадська діяльність. — К., 2004. — С. 33.

⁵² Студенець Н. Марія Новицька. — С. 105.

⁵³ Геппенер Н. Всеукраїнське музейне містечко. — С. 133.

⁵⁴ Там само. — С. 144.

Н.А. Коцюбинська переслідувалась ДПУ ще з 1922 р. у справі Київської групи УПСР, вперше заарештовувалась у 1924 р., але була звільнена під підписку про невиїзд через численні клопотання, у т. ч. й О.П. Новицького. 28 травня 1926 р. мусила написати у «Пролетарській правді» покаяння про «Вихід із контрреволюційної партії». Наступного ж разу її заарештували 18 жовтня 1934 р. і засудили 8 грудня 1937 р. до розстрілу. Вирок виконано 11 грудня 1937 р.⁵⁵

24 вересня 1934 р. помер О.П. Новицький. Того ж року будівлю, де розміщувався Кабінет українського мистецтва та НДК мистецтвознавства, забрала влада для спеціальних установ⁵⁶.

Є.Ю. Спаська у 1934 р. вислана на 3 роки до Уральська⁵⁷. Її було звинувачено разом з Ф.Л. Ернстом та С.А. Таранушенком як «активного члена укр. к-р. організації» у підготовці збройного повстання.

Н.В. Гешенер через наклеп звільнена з Всеукраїнського музейного містечка у грудні 1937 р.⁵⁸ П.А. Кульженко репресовано вже у 1946–55 рр.⁵⁹

Незважаючи на складну суспільну ситуацію у 1920–1930 рр., постійні реорганізації наукових установ, ідеологічний тиск та репресії, довкола таких видатних мистецтвознавців, як О.П. Новицький, Д.М. Щербаківський та Ф.Л. Ернст продовжувала формуватися наукова школа мистецтвознавства, започаткована ще Г.Г. Павлуцьким. Гурток “Studio” підготував наукові кадри у галузі мистецтвознавства, з яких поповнилась аспірантура не тільки мистецтвознавчих установ ВУАН, але й музеїв Києва. Традиція київської мистецтвознавчої школи була деформована радянським ідеологічним тиском, а мистецтвознавці на тривалий час були позбавлені можливості працювати у своїй галузі.

⁵⁵ Падун-Лук'янова Л. Наталя Антонівна Коцюбинська. — С. 165–217.

⁵⁶ Друг О.М. Особняки Києва.— С. 348–358.

⁵⁷ Спаська Є. Спогади про мого найсудовішого вчителя Данила Щербаківського. — С. 272.

⁵⁸ Гешенер Н. Всеукраїнське музейне містечко. — С. 135, 140.

⁵⁹ Корпусова В.М. Кульженко П.А. // Українська біографістика. — 2008. — Вип. 4. — С. 484–486.

Сичка М.А.

**ПОДГОТОВКА МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ
В ОБЛАСТИ ИСКУССТВОВЕДЕНИЯ
В КРУЖКЕ “STUDIO” В 1920–1930 гг.**

В статье проанализировано состояние подготовки молодых ученых в середине 1920-х годов. Исследована деятельность кружка “Studio” и его вклад в развитие искусствоведческой науки.

Ключевые слова: киевские искусствоведы, кружок “Studio”, Кабинет украинского искусства, ВУАН, О.П. Новицкий, Д.М. Щербакровский.

Sichka M.

**YOUNG ART HISTORIANS TRAINING IN THE GROUP “STUDIO”
IN 1920–1930s.**

The article analyzes the state of young researchers training in the middle of 1920s. It studies activity of the group “Studio” and its contribution to the development of art science.

Key words: Kyiv art historians, group “Studio”, Cabinet of Ukrainian Art, All-Ukrainian Academy of Sciences, O. Novytskyi, D. Shcherbakivskiy.